

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини

С.М. Кисельов, Д.А. Лашкул, О.В. Назаренко,
Т.В. Богослав, О.П. Бондаренко, Ж.Е. Сапронова

**ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА:
МОДУЛЬ 1, ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4
«ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ, ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ
ОСНОВНИХ ХВОРОБ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ»**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*для студентів 4 курсу медичних факультетів
в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія»*

Видавництво «Новий Світ-2000»

Львів

2022

УДК 616.3-07-08-084(075.8)

*Навчальний посібник рекомендований до видання
Вченою радою Запорізького державного медичного університету
(протокол № 12 від «23» червня 2021 р.)*

Рецензенти:

О. О. Ханюков – завідувач кафедри внутрішньої медицини З Дніпровського державного медичного університету, доктор медичних наук, професор

М. М. Потяженко - завідувач кафедри внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів Полтавського державного медичного університету, доктор медичних наук, професор

Колектив авторів:

С. М. Кисельов – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини.

Д. А. Лашкул – доктор медичних наук, професор кафедри внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини.

О. В. Назаренко – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини.

Т. В. Богослав – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини.

О. П. Бондаренко – кандидат медичних наук, асистент кафедри внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини.

Ж. Е. Сапронова – кандидат медичних наук, асистент кафедри внутрішніх хвороб 1 та симуляційної медицини.

Внутрішня медицина: модуль 1, змістовий модуль 4 «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів травлення»: навч. посіб. для студентів 4 курсу медичних факультетів в галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» / С. М. Кисельов [та ін.]. – Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2022. - 242 с.

В посібнику викладено основи сучасних знань з діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів травлення. Для студентів медичних закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації.

ISBN 978-617-7519-58-3

УДК 616.3-07-08-084(075.8)

© Видавництво «Новий Світ-2000»,
ФОП Піча С.В., 2022.

© Запорізький державний медичний університет, 2022.

© Колектив авторів, 2022.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Диспепсія.....	5
Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба.....	17
Хронічний гастрит	39
Пептична виразка шлунку та дванадцятипалої кишки	56
Целиакія та інші ентеропатії.....	72
Запальні захворювання кишечника. Синдром подразненої кишки .	88
Захворювання біліарного тракту	117
Хронічний панкреатит	145
Хронічний гепатит	167
Цироз печінки	205
Література	233

ВСТУП

Навчальний посібник «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів травлення» містить матеріали для підготовки студентів 4 курсу медичного факультету до практичних занять в межах Змістового модуля 4 Модуля 1 навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» в межах освітньо-професійної програми «Медицина» другого (магістерського) рівня вищої освіти України галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія», професійної кваліфікації «Лікар».

Хвороби органів травлення відносяться до числа найбільш поширених захворювань в терапевтичній практиці. В даному навчальному посібнику висвітлено сучасні погляди на етіологію, патогенез, класифікації основних гастроентерологічних захворювань. Наведено дані з епідеміології, клінічної картини захворювань, критерії їх діагностики, диференціальної діагностики, лікування та профілактики.

В посібнику приділено увагу функціональним захворюванням травної системи (диспепсія, дисфункція біліарного тракту, синдром подразненого кишечника), які мають виражену тенденцію до зростання в останні десятиліття і тривалий час лишались поза межами відповідної уваги фахівців. На сьогодні, згідно з міжнародними стандартами, існують чіткі рекомендації щодо ведення цієї категорії пацієнтів.

Навчальний посібник містить актуальну інформацію щодо менеджменту кислотозалежних захворювань стравоходу, шлунку та дванадцятипалої кишки, патологічних станів асоційованих з персистенцією *Helicobacter pylori*, запальних захворювань жовчного міхура, кишечника, печінки та підшлункової залози.

Наприкінці кожного підрозділу надані тестові завдання та задачі, які можуть бути використані для самостійної оцінки якості засвоєння матеріалу.

ДИСПЕПСІЯ

Діагноз «диспепсія» рекомендується застосовувати для визначення захворювання неорганічної природи, що перебігає з типовим синдромом диспептичних скарг (епігастральний біль, раннє насичення, відчуття переповнення після їжі, епігастральна печія), які турбують пацієнта не менше, ніж 12 тижнів (не обов'язково послідовних) протягом останніх 6 місяців, і яка не є проявом органічної патології, що могла б спричинити вказані диспептичні симптоми [77].

Диспептичні розлади належать до найбільш поширених гастроентерологічних скарг. У 3 % пацієнтів, які вперше звернулися за медичною допомогою, основна скарга - диспепсія. Функціональні гастроінтестинальні розлади як самостійна нозологічна форма частіше зустрічаються у чоловіків молодого віку, складаючи від 1,5 до 58,8 % випадків захворювання серед гастродуоденальної патології в осіб молодого віку. На сьогодні в Україні поширеність функціональної диспепсії досягає 30-40%, але реальна кількість хворих може бути значно більшою, оскільки значна частина населення з подібними скаргами до лікаря не звертається. Тому вивчення причини, патогенезу, лікування диспепсії являються актуальними [77].

Термін «диспепсія» суперечливо використовується працівниками охорони здоров'я для опису різних синдромів, характерних для захворювань верхніх відділів шлунково-кишкового тракту. Відповідно до Римських критеріїв IV функціональні гастроінтестинальні розлади мають в своїй основі порушення взаємодії між органами шлунково-кишкового тракту та головного мозку (рис. 1) [77].

Диспепсія визначається як відчуття болю чи дискомфорту, локалізованих у верхньому відділі черевної порожнини. Під «локалізацією» розуміється відчуття болю чи дискомфорту в ділянці середньої лінії живота або ближче до неї [77]. Біль в області правого

або лівого підребер'я не входить в синдром диспепсії. Поняття «дискомфорт» розглядається як суб'єктивне неприємне відчуття, яке пацієнт не може назвати болем і яке характеризується або супроводжується відчуттям переповнення верхнього відділу черевної порожнини, почуттям швидкого насичення, здуттям, відрижкою, нудотою, позивами на блювоту та/або блюванням [70]

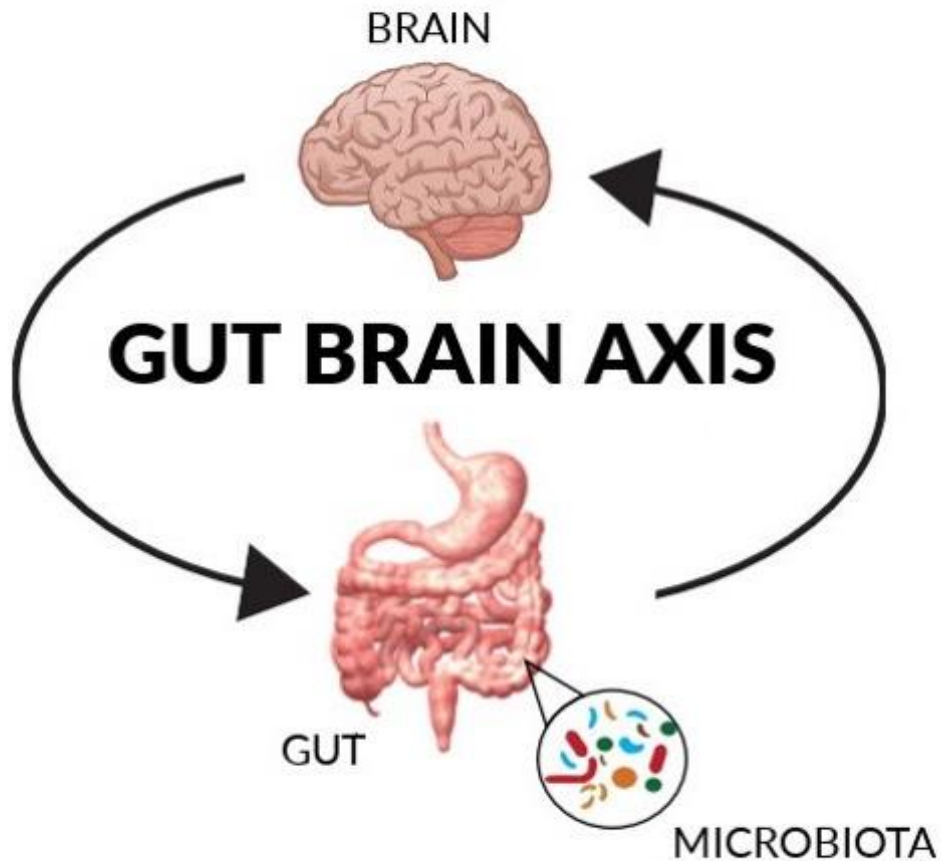

Рисунок 1. Взаємодія між органами шлунково-кишкового тракту та головного мозку

Класифікація гастродуоденальних розладів згідно з Римськими критеріями IV [70]:

- ✓ B1. Функціональна диспепсія;
- ✓ B1a. Постпрандіальний дистрес-синдром (ППДС);
- ✓ B1b. Епігастральний больовий синдром (ЕБС);
- ✓ B2. Розлади, пов'язані з відрижкою;
- ✓ B2a. Надмірна над шлункова відрижка;